

Claudia Piñeiro (vert. Mariolein Sabarte Belacortu): 'Het kwaad van Elena' Uitgeverij Signatuur, Utrecht 2010. ISBN 9789056723125 Zie ook www.awbruna.nl (Ziekte van Parkinson/ Zelfmoord/AG)

Soort boek/ziekte/stijl: Argentijnse roman met in de hoofdpersoon een vrouw, Elena, die de ziekte van Parkinson heeft, wiens dochter Rita zelfmoord heeft gepleegd.

Het boek beschrijft een dag uit haar leven waarin we lezen hoe Elena op bezoek gaat bij Isabel die ze hulp wil vragen bij het uitzoeken van de toedracht van de dood van haar dochter. Daarbij weeft de schrijfster heden en verleden door elkaar, laat hoofdpersonen regelmatig terug blikken op gebeurtenissen uit het verleden. De dialogen zijn opgenomen in een verhalende lijn, niet afzonderlijk van leestekens voorzien.

Het boek heeft een beklemmende sfeer door de thema's die beschreven worden, onder andere het verval dat bij ouder worden en de ziekte van Parkinson komt kijken, afhankelijkheid, achteruitgang, de zelfmoord van Rita, rouw en begrafenissen. Maar je blijft het lezen. Het raakt je en maakt dat je het boek tot het einde wil het uitlezen. Het is ook niet voor niets dat de literair vertaalster Mariolein Sabarte Belacortu (1944) bekroond is met de Nederlands Letterenfonds Prijs voor de vertaler als cultureel bemiddelaar 2010. Een boek dat je bijblijft.

Over de schrijfster: Claudia Piñeiro (1960) werd geboren in Buenos Aires, in Argentinië en is in eigen land een bestsellerauteur. Zij schreef onder andere scenario's, theaterstukken, kinderboeken, romans en journalistiek werk. Met haar boeken sleepte ze diverse nationale en internationale prijzen in de wacht. Voor haar tweede roman, 'De weduwen van de donderdag' ontving ze de prestigieuze Premio. Zie ook Interview met Claudia Piñeiro

Korte beschrijving: Elena kan niet zomaar aannemen dat haar dochter Rita zelfmoord heeft gepleegd. Dit omdat ze dat heeft gedaan in de kerktoren op een moment dat het onweerde. En als het onweerde was Rita niet in de buurt van de kerk te vinden. Dat maakt dat Elena uit wil zoeken hoe haar dochter dood is gegaan. We lezen hoe ze een dag plant waarop ze op onderzoek uitgaat en hulp vraagt aan Isabel, een vrouw die aan de andere kant van de stad woont. Omdat ze de ziekte van Parkinson heeft die haar lichaam steeds meer sloopt, moet ze die dag én de activiteiten op die dag minutieus plannen: zo is ze afhankelijk van medicijnen die op vaste momenten genomen moeten worden, om het mogelijk te maken dat haar lichaam een paar uur beter beweegt. Als ze op pad gaat moet ze onderweg niet teveel personen tegenkomen die een praatje met haar willen maken, de kortste minst belastende route uitstippelen, ze moet eten en drinken meenemen om de medicijnen te kunnen slikken, ze moet plannen hoe ze het openbaar vervoer gebruikt en wanneer ze de medicijnen kan slikken etc. Met haar schuifelende tred gaat ze, goed voorbereid, moeizaam op pad, want ook elke beweging is een martelgang.

Ondertussen beschrijft de schrijfster ook het dagelijks leven van moeder en dochter in hun omgeving. Rita is bij haar blijven wonen, zelfs toen ze veertig was en een vriend kreeg. De schrijfster beschrijft daarbij hoe belastend de verzorging van Elena voor Rita is geweest. De moeder- dochter relatie is een relatie waarbij ergernis en liefde, afhankelijkheid, schaamte en loyaliteit elkaar afwisselen. De vrouwen zijn door de omstandigheden bij elkaar gebleven.

Ook een aantal gebeurtenissen uit het verleden zijn belangrijk voor de verhaallijn. Belangrijk is een gebeurtenis waarbij het jonge meisje Rita een vrouw,

Isabel, mee naar huis neemt die ziek werd op straat. Ze kotste, bleek zwanger en wilde een abortus. Dat gaat door toedoen van Elena en Rita niet door. Daarom vindt Elena dat Isabel haar moet helpen om aan te tonen dat Rita geen zelfmoord heeft gepleegd.

Maar Isabel heeft een hele andere kijk op de gebeurtenissen. Door het gesprek van Elena met Isabel kan Elena de zelfmoord van haar dochter beter begrijpen. Waarbij het, terechte, totaal andere perspectief van Isabel op de gebeurtenis destijds, van grote invloed is. Zo geeft de schrijfster ook aan dat het altijd belangrijk is de andere kant van een verhaal te kennen. Dat maakt Elena uiteindelijk gevoelig voor een andere perspectief op de dood van haar dochter. En steeds blijven we lezen hoeveel moeite Elena heeft om de dag door te komen en toch graag wil blijven leven.

Wat viel op: Dit is een boek dat me weer eens na liet denken over verschillen tussen een roman en een egodocument. En dan heb ik geen oordeel over welk genre beter is, maar denk ik na over hoe ze elkaar aanvullen.

De romanschrijfster maakt een studie naar haar onderwerp of kent het van dichtbij en heeft de vrijheid gebeurtenissen te gebruiken en daarbij de fantasie de vrije loop te laten gaan. Dit om een thema uit te diepen en van een boek een literair kunstwerk te maken. Dat doet Claudia Piñeiro ook. Ze leidt de lezer in in het soort dagelijkse problemen dat Elena heeft door een dag uit haar leven te beschrijven. Ze gaat in op de moeder dochter relatie van Elena en Rita met behulp van flash backs naar het verleden en beschrijft zo ook de dood en begrafenis van Rita en andere gebeurtenissen die daaromheen plaatsvonden. Pas vanaf pagina 121 komen ontknopingen, door het bezoek van Elena aan Isabel en het gesprek dat beiden met elkaar voeren. Dan wordt ingegaan op het verschil in interpretatie van een belangrijke gebeurtenis in het leven van de vrouwen: de zwangerschap van Isabel en het feit dat Rita en Elena haar tegenhielden toen ze zich wilde laten aborteren. Tot op de dag dat Elena Isabel bezoekt, denkt ze dat Isabel blij is dat de abortus niet heeft plaatsgevonden. Dit blijkt niet zo te zijn en omdat hun 'werkelijkheid' zo verschillend is, kan Isabel Elena ook een ander perspectief geven op het waarom van de zelfmoord van Rita.

Zo'n verhaal zal op deze manier niet in een ervaringsverhaal beschreven worden. En ook de manier waarop Elena de ziekte van Parkinson ervaart is in dit boek anders beschreven dan in de meeste ervaringsverhalen: de beschrijving, hoe goed af en toe ook beschreven, wordt gebruikt voor het verhaal, staat in dienst van het verhaal. In een ervaringsverhaal staat de ervaring van de ziekte zélf centraal. Daarbij worden ook door verschillende schrijvers verschillende accenten gelegd maar komt de eigen ervaring met de ziekte dichterbij. In alle relaties met anderen, familie en vrienden hulpverlening, therapeuten en dokters. Maar ook als het gaat om activiteiten in het dagelijks leven, worsteling met het leven met de ziekte van Parkinson, of de ziekte hen al dan niet wat heeft gebracht, soorten medicatie, rol van partner verandering in relatie, omgang met seksualiteit, scheiding, schuld en schaamte gevoelens voorbereiding en kijk op de dood. Ik vraag me af of dat ook komt omdat ik me als lezer daarbij een beeld vorm van de schrijver die de ziekte heeft. Of dat het nog 'echter' maakt. Internet en andere media hebben daarbij zeker een functie want daar zijn interviews en andere informatie te vinden, te zien en te beluisteren die aanvullingen geven op de ervaringen die in het boek beschreven staan. Dat geldt natuurlijk ook voor de roman en romanschrijver. En dan blijkt weer dat er andere informatie wordt gegeven: het boek staat centraal en niet de persoon met de ervaring en ervaringskennis.

Bij die ervaringen is natuurlijk sprake van diversiteit. Dat laten titels als:

'Parkinson, geen leven, geen dood', 'Wij hebben Parkinson. Maar ook een leven', 'Ooit kon ik alles', 'Ik ben bevoorrecht. Bespiegelingen over mijn ziekte van Parkinson.' Maar het ervaringsverhaal wil vaak explicieter duidelijk maken voor personen die met de ziekte te maken krijgen, wat voor veranderingen de ziekte in het leven van de persoon heeft gebracht, hoe hij/zij daarmee om is gegaan, wat daarbij nuttig is geweest of juist heel zwaar, etc.

Vandaar dat ik vind dat het lezen van een roman iemand gevoelig kan maken voor de ervaring en kan uitnodigen om ervaringsverhalen te gaan lezen en andersom. Het kwaad van Elena nodigt hier wat mij betreft zeker toe uit.

Citaten: Pag. 51 '...Maar haar lichaam gehoorzaamde niet. De arm bleef in de lucht hangen, de elleboog wees naar haar voorhoofd, de hand zocht vergeefs naar het gat waar hij in moest, en de mouw bleef leeg. Omdat zij, die hoer, die vuile ziekte, had bepaald dat die arm nooit meer in een mouw zou gaan.'

Pag. 119: 'Ze weet dat Isabel naar haar kijkt, dat ze in plaats van zich af te vragen wat ze hier doet, erachter probeert te komen waarom ze zo sloft, waarom ze haar hoofd niet optilt, waarom ze haar kwijl afveegt met een vochtige zakdoek in een prop. Ik heb parkinson, zegt ze om haar die vraag te besparen, dat wist ik niet zegt Isabel, toen we elkaar leerden kennen had u dat niet, en als ik het al wel had, heb ik het niet gemerkt, zegt Elena, (...)'

Pag. 142: 'Rita stond op, leunde met twee handen op tafel en bracht haar gezicht naar de dokter toe, kijkt U eens, als u kunt, naar die lege ogen, dat uitdrukingsloze gezicht, die holle glimlach, en dan vraagt u nog meer van die arme vrouw? Uw moeder is een sterke vrouw, daar moet u dankbaar voor zijn, en ik dan? Wat vraagt u aan mij? Precies dat, Rita, een beetje meer, het spijt me, maar het is niet anders, er zal meer van u worden gevraagd, wat bedoeld u precies? vraagt u me niet om in het bijzijn van uw moeder nog preciezer te zijn, dat vraag ik u niet, dat eis ik van u, ik wil het ook weten dokter, zei Elena, (...)'

Pag. 150: 'Het onweerde, zegt ze. Misschien, antwoordt de vrouw. Mijn dochter is erheen gegaan ondanks het onweer, uw dochter is erheen gegaan vanwege het onweer en omdat er iets was waar ze banger voor was dan het onweer.'

Recensies: 'Het Kwaad van Elena is een tragische, beklemmende roman waarmee Pineiro meer dan invoelbaar weet te maken wat de ziekte van Parkinson inhoudt.'

<http://www.nu.nl/boek/2363569/claudia-pineiro--kwaad-van-elena.html>

'Een aandachttrekkende verhaal met filmische ritme, (...) en de kracht van een vuistslag in de maag.' Eduardo Belgrano Rawson

'Dit verhaal is eerlijk en onverbiddelijk, voor Elena én voor de lezer. Een verlamd gevoel maakt zich van je meester als je leest hoe Elena in haar zieke lichaam gevangen zit. Verder krijgt de lezer te maken met de koppigheid van de mens in het geloven van een waarheid die hem of haar het beste uitkomt. En met de last die een relatie tussen moeder en dochter kan zijn, want zij zijn tot elkaar veroordeeld ook als zij niet met elkaar kunnen leven.' (...) Het boek lees je in een dag uit, maar je moet misschien wel even wennen aan Piñero's stijl, waarin de dialogen volledig worden opgenomen door de verhalende tekst in één doorlopend geheel met hier en daar een komma. Claudia Piñero is in haar thuisland Argentinië een alom geprezen schrijfster. Vorig jaar werd de Nederlandse vertaling *De weduwen van de donderdag* goed ontvangen. Een genadeloos relaas over de gevolgen van de economische crisis eind jaren 90 op het leven van rijke Argentijnse dames. Piñero werd in Nederland bekend om haar humor en vermakelijke schrijfstijl, maar met *Het kwaad van Elena* slaat ze een hele andere weg in. Lees en huiver.' http://www.noticias.nl/arteliteratuur_artikel.php?id=2656